

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1999/11

Karar Sayısı : 1999/29

Karar Günü : 13.7.1999

R.G. Tarih-Sayı :26.04.2000-24031

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Maden Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 1.3.1926 günlü, 765 sayılı "Türk Ceza Kanunu"nun 272. maddesinin Anayasa'nın 2., 10. ve 38. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Sanığın arama ve kimlik kontrolü yapılırken, memura hakaret ve memuru darp ettiği savıyla açılan kamu davasında Mahkeme, Türk Ceza Kanunu'nun 272. maddesinin Anayasa'nın 2., 10. ve 38. maddelerine aykırı olduğunu ileri sürerek iptali için doğrudan başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A. İtiraz Konusu Yasa Kuralı

Türk Ceza Kanunu'nun itiraz konusu 272. maddesi şöyledir:

"MADDE 272.- Eğer memur memuriyeti hududunu tecavüz ederek veya keyfi hareketleriyle geçen maddelerde beyan olunan fiillerin vukuuna sebebiyet vermişse ceza dörtte bire kadar indirileceği gibi icabına göre büsbütün de kaldırılabilir."

B. İlgili Yasa Kuralı

Türk Ceza Kanunu'nun ilgili görülen 485. maddesi şöyledir:

"MADDE 485.- Kendisine tecavüz olunan şahıs 480 ve 482. maddelerde yazılı cürümlere kendi haksız hareketiyle sebebiyet vermiş ise failin cezası üçte birden üçte ikiye kadar azaltılır.

Eğer iki taraf karşılıklı olarak birbirini tahkir etmiş bulunursa mahkeme icabına göre iki taraf veya hangi tarafın sebebiyet verdiğini nazara alarak yalnız biri hakkında cezayı iskat edebilir.

Şahsı hakkında şiddet kullanılmasından dolayı hareket eden kimsenin hareketi cezayı müstelzim değildir."

C. Dayanılan Anayasa Kuralları

İtiraz başvurusunda dayanılan Anayasa kuralları şunlardır :

1- "MADDE 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

2- "MADDE 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

3- "MADDE 38.- Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

Suç ve ceza zamanaşımı ile ceza mahkûmiyetinin sonuçları konusunda da yukarıdaki fıkra uygulanır.

Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur.

Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.

Hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz.

Ceza sorumluluğu şahsidir.

Genel müsadere cezası verilemez.

İdare, kişi hürriyetinin kısıtlanması sonucunu doğuran bir müeyyide uygulayamaz. Silahlı Kuvvetlerin iç düzeni bakımından bu hükme kanunla istisnalar getirilebilir.

Vatandaş, suç sebebiyle yabancı bir ülkeye geri verilemez."

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince Ahmet Necdet SEZER, Güven DİNÇER, Haşım KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Mustafa BUMİN, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Lütfi F. TUNCEL, Fulya KANTARCIOĞLU, Mahir Can ILICAK ve Rüştü SÖNMEZ'in katılımlarıyla 18.3.1999 günü yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, iptali istenen ve ilgili görülen yasa kuralları, aykırılık savına dayanak yapılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile öteki yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtiraz Konusu Kuralın Anlam ve Kapsamı

Türk Ceza Kanunu'nun 272. maddesinde, "Eğer memur memuriyeti hududunu tecavüz ederek veya keyfi hareketleriyle geçen maddelerde beyan olunan fiillerin vukuuna sebebiyet vermişse ceza dörtte bire kadar indirileceği gibi icabına göre büsbütün de kaldırılabilir" denilerek maddede belirtilen tahrik altında suç işleyen kişiye uygulanacak yaptırım düzenlenmektedir.

İtiraz konusu kural, TCK'nun 2. kitabının "Devlet İdaresi Aleyhine İşlenen Cürümler" başlıklı 3. bâbının "Resmî Sıfatı Haiz Olanlar Aleyhine Cürümler"e ilişkin dokuzuncu faslında düzenlenmiştir. Yasakoyucu, bu fasılda resmi sıfatı haiz olan kişileri ve heyetleri ifa ettikleri kamu görevlerinden dolayı, hakaret, sövme ve kasten müessir fiil şeklinde saldırıya uğramaları durumunda özel olarak koruma gereği duymuştur. Çünkü, söz konusu kişi ve heyetlere karşı işlenen cürümler, yerine getirilen bir kamu görevinden dolayı Devlet idaresine karşı yapılmış sayılır.

Ceza Hukukunda haksız tahrik, failin haksız bir fiilin doğurduğu şiddetli öfke veya elemin tesiri altında kalarak suç işlemesidir. Bu nedenle, tahrik üzerine suç işleyen kimsenin ruhî yapısı normal bir kişiden farklıdır.

TCK'nun 272. maddesinin uygulanabilmesi için,

- Memurun memuriyet sınırını aşması veya keyfi davranması,
- Failin öfke veya şiddetli elemin etkisi altında bulunması,
- Failin memura karşı TCK'nun 266., 267., 268., 269. ve 271. maddelerinde düzenlenen suçlardan birini işlemesi

gerekir.

Maddeye göre, memuriyet sınırını aşma ve keyfi davranışın boyutları her olayda yargıç tarafından belirlenerek, faile verilecek ceza 1/4'e kadar veya gerekçesi gösterilerek daha az oranda indirilebilecek veya tamamen ortadan kaldırılabilir.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, TCK'nun 272. ve 485. maddelerinin birbirine paralel olarak düzenlendiğini, memurun müessir fiilde bulunması nedeniyle sanığın memura hakaret etmesi durumunda TCK'nun 266. ve 272. maddeleri uyarınca tertip olunan ceza ortadan kaldırılmasına karşın failin yargılama giderinden sorumlu tutulduğunu; hüküm sabıka kaydına işlendiğinden bunun bir mahkumiyet kararı niteliğinde bulunduğunu, oysa, müessir fiile maruz kalan şahsın hakaret suçunu işlemesi nedeniyle, tayin olunan ceza TCK'nun 485. maddesi uyarınca ıskat edildiğinde sanığın yargılama giderinden sorumlu olmadığını ve bir mahkumiyet hükmü bulunmadığını; memurun haksız hareketiyle şahsın haksız hareketi karşısında kalan aynı durumdaki failer arasında, memurlara keyfilikte ve haksız harekette üstünlük tanınması sonucunun doğduğunu; 272. madde ile cezanın tamamen kaldırıldığı hallerde failin cezasının 647 sayılı Yasa gereğince ertelenmiş konuma geldiğini, böylece failer arasında eşitsizlik yaratılmasının, Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesine, 10. maddesindeki eşitlik ilkesine, suç ve cezalara ilişkin esasları düzenleyen 38. maddesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

Hukuk devleti, insan haklarına saygı gösteren, bu hakları koruyucu, adaletli bir hukuk düzeni kurup sürdürmekle kendisini yükümlü sayan, bütün etkinliklerinde hukuka ve Anayasa'ya uyan, işlem ve eylemleri bağımsız yargı denetimine bağlı olan devlettir. Böyle bir düzenin kurulması, yasama, yürütme ve yargı alanına giren tüm işlem ve eylemlerin hukuk kuralları içinde kalması, temel hak ve özgürlüklerin, anayasal güvenceye bağlanmasıyla olanaklıdır.

Memurun haksız hareketlerinin, keyfilığının, tarafsızlıkla bağdaşmaz davranışlarının önlenmesi için yasakoyucu kimi tedbirleri almak durumundadır. İtiraz konusu kuralla memurun haksız hareketi ile kendisine karşı maddede belirtilen suçların işlenmesine neden olması durumunda, suçun cezasının azaltılması veya ortadan kaldırılması öngörülmektedir. Ancak, memurun yetkilerini aşması ve haksız davranışı karşısında kişinin kayıtsız kalması da düşünülemez. Hukuk devletinde memur yasalar çerçevesinde görevini yerine getirdiği sürece korunur.

Anayasa'nın 10. maddesine göre; herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

Yasa önünde eşitlik herkesin her yönden aynı kurallara bağlı olacağı anlamına gelmez. Anayasa'nın amaçladığı eylemli değil hukuksal eşitliktir. Eşitlik ilkesi, birbirinin aynı durumda olanlara ayrı kuralların uygulanmasını ve ayrıcalıklı kişi veya topluluklar yaratılmasını engeller. Aynı durumda olanlar için ayrı düzenleme Anayasa'ya aykırılık oluşturur. Ancak, konumlardaki farklılık, değişik kuralları ve değişik uygulamaları gerekli kılabilir. Bu durumda eşitlik ilkesi zedelenmez.

Türk Ceza Kanunu'nun 272. ve 485. maddelerinin ortak özelliği, belli suçları işleyenlerin haksız tahrik nedeniyle cezalarının indirilebilmesi ya da tümüyle kaldırılabilmesine olanak sağlanmasıdır. Her iki durumda da suç ve suç işleyen olmasına karşın, suçun işlenmesine mağdur haksız hareketi ile neden olduğundan ceza verilmemesi, başka bir anlatımla "sorumsuzluk" söz konusudur. Ancak 272. madde, Türk Ceza Kanunu'nun ikinci kitabının üçüncü babında "Devlet İdaresi Aleyhine İşlenen Cürümler" başlıklı dokuzuncu faslında, 485. madde ise, aynı kitabın 9 babının "Şahıslara Karşı Cürümler" başlıklı yedinci faslında yer almıştır. İki maddenin birlikte incelenmesinden, koruduğu yararlar, suçun unsurları, cezaları, artırıcı-indirici nedenleri, kovuşturmanın yakınmaya bağlı olup olmaması yönlerinden farklı oldukları anlaşılmaktadır. Bu durumda, farklı suç işleyen sanıkların aynı konumda oldukları kabul edilemeyeceğinden Türk Ceza Kanunu'nun 272. ve 485. maddelerinin Anayasa'nın eşitlik ilkesi yönünden karşılaştırılmalarına olanak yoktur.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural, Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı değildir.

İtiraz konusu kuralın Anayasa'nın 38. maddesiyle bir ilgisi görülmemiştir.

VI- SONUÇ

1.3.1926 günlü, 765 sayılı "Türk Ceza Kanunu"nun 272. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 13.7.1999 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Esas Sayısı : 1999/11
Karar Sayısı : 1999/29

Başkan	Başkanvekili	Üye
Ahmet Necdet SEZER	Güven DİNÇER	Haşim KILIÇ
Üye	Üye	Üye
Yalçın ACARGÜN	Mustafa BUMİN	Sacit ADALI
Üye	Üye	Üye
Ali HÜNER	Lütfi F. TUNCEL	Fulya KANTARCIOĞLU
Üye		Üye
Mahir Can ILICAK		Rüştü SÖNMEZ